

5. Hirman, A. P. and Makarova, S. O. 2002. Suchasni politychni systemy svitu: deiakі pytannia stіikosti [Modern political systems of the world: some issues of stability]. *Regional studios*, 19, p. 70.

УДК 025-042.3:316.3(045)

ФОНДИ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ ЯК ВАГОМИЙ МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬСТВО ТА ЛЮДИНУ

Моргун А.В.

LIBRARY FOUNDATIONS OF UKRAINE AS A SIGNIFICANT MECHANISM OF INFLUENCE ON SOCIETY AND PEOPLE

Morhun Alla

У статті здійснено спробу осмислити проблему фондів бібліотек України як вагомого механізму впливу на суспільство та людину. Для цього механізму притаманні нові соціальні трансформації, нова культурна реальність, яка на думку багатьох вчених розглядається сьогодні як спосіб буття в умовах інформаційного суспільства, тобто в умовах інтелектуальної свободи та свободи доступу до інформації.

Ключові слова: фонди бібліотек, доступ до інформації, трансформація бібліотек.

The article attempts to understand the problem of library funds of Ukraine as a powerful mechanism of influence on society and people. This mechanism is characterized by new social transformations, a new cultural reality, which, according to many scientists, is considered today as a way of being in the conditions of the information society, that is, in the conditions of intellectual freedom and freedom of access to information.

Keywords: library funds, access to information, transformation of libraries.

Культуру суспільства найчастіше трактують як сукупність духовних, моральних, інтелектуальних, етнічних та інших цінностей, напрацьованих людством за певний період свого існування. Фонди бібліотек України - носії цих цінностей, які фіксують результати творчості людей і за своєю природою є унікальними та історично сформованими.

Проблему розвитку та функціонування фондів бібліотек України можна розглядати з точки зору різних аспектів: як чинників розвитку та поширення культури в часі й просторі, як фактору та інструмента формування культурних цінностей тощо. Однак найважливішим аспектом є усвідомлення розвитку та функціонування фондів бібліотек України як вагомого механізму впливу на суспільство та людину як індивіда.

Значущість бібліотечних фондів з можливістю вільного доступу до

інформації, зосередженої в бібліотеках, особливо зросла в період активних суспільних перетворень, пов'язаних не лише з тенденціями самовизначення, самоствердження в умовах державності, а й з кардинальними змінами геополітичними (балансом сил у світі, розпадом біполярної моделі міжнародних відносин, зміною системи взаємодії держав як суб'єктів та ін.).

Доступ до інформації, яка є в наявності в бібліотеках, потребує створення нової моделі, яка базується на позиції пріоритетів національної ідентичності, питаннях національної безпеки та нових вимірах міжкультурної комунікації. Отже, такою моделлю формування фондів бібліотек України є ідеологія інтелектуальної свободи і доступу до інформації без цензурування, яка має на меті інтеграцію як у європейський, так й у світовий інформаційний простір.

Мета статті – здійснити спробу осмислити проблему фондів бібліотек України як вагомого механізму впливу на суспільство та людину. Для цього механізму притаманні нові соціальні трансформації, нова культурна реальність, яка на думку багатьох вчених розглядається сьогодні як спосіб буття в умовах інформаційного суспільства, тобто в умовах інтелектуальної свободи та свободи доступу до інформації. Це безумовно вимагає розробки теоретичних засад, нових методів, пошуку самої моделі використання інтелектуального потенціалу, зосередженого у фондах бібліотек України з урахуванням інтенсифікації міжкультурної комунікації, наближення до світових стандартів, але при цьому найголовнішим є збереження національних особливостей, здобутків та традицій українських бібліотек.

Проблема трансформації бібліотеки до нового українського соціуму на підґрунті різних складових свободи доступу до інформації розкривається в працях багатьох українських вчених, зокрема І. Давидової., О. Воскобойнікової-Гузєвої, М. Слободяника, Т. Новальської, Г. Шемаєвої, А. Соляник, Л. Мухи, Н. Кушнарєнко, В. Пашкової, М. Низового, В. Маркової, В. Ільганаєвої, Т. Павлуши, Г. Новікової, М. Лозовика, Г. Юхимця, М. Васильченка, Т. Гранчак, І. Бондарєнко, Ю. Горбаня, А. Мураховського та ін.

Монополізм держави в гуманітарній сфері, у складі якої була у тому числі й бібліотечна система, став особливо відчутним у другій половині ХХ століття, породивши кризові явища у всіх сферах життя. Отже, сьогодення вимагає таких активних дій, як децентралізація, забезпечення якості і отримання відповідних знань, рівність можливостей і шансів доступу до фондів. І ці кардинальні зміни висувають нові вимоги до філософії функціонування бібліотечної системи в інформаційно-технологічну епоху.

Сучасна бібліотечна система та її фонди знаходяться у стадії очікування вироблення стратегії розвитку, в основі якої має бути сприяння створенню ефективного національного простору, який дасть можливість не втратити самобутність у процесі трансформаційних змін, модернізації і при цьому зберегти національні джерела та культурно-історичну спадщину.

Слід зазначити, що розвиток фондів бібліотек України необхідно розглядати на підставі аналізу державної політики у сфері книговидавництва, яка повинна була би бути спрямована на забезпечення духовного відродження нації, без можливості знищення потужних державних видавництв та активного заохочення розвитку приватних, в т.ч. поліграфічних підприємств. Але, на жаль, державна підтримка українського книговидавництва ще не є результативною і не відповідає національним інтересам України.

Не викликає ніяких сумнівів твердження, що кожна культура має мати свою перспективу, а фонди бібліотек, які обрали європейську траєкторію розвитку, мають бути проукраїнськими, мовоцентричними, переорієнтованими на загальнолюдські цінності. Ця думка підтверджується статистичними даними книговидавництва у всіх країнах сучасної Європи, які є мовно- та літературноцентричним, де видання художньої літератури у посідає основне місце. Але при цьому показники книговидавництва в Україні є найменшими (13,5%) у порівнянні з іншими країнами, наприклад Болгарією (37,5%), Польщею (26,7%) та іншими країнами. Вкрай критичною в Україні є ситуація і з книговидавництвом літератури для дітей: за 25 років незалежності (1992-2015 рр.) видано лише 136

млн. примірників книг.

Наведені порівняльні параметри випуску друкованої продукції свідчать про те, що державна політика книговидання щодо бібліотек і поповнення їх фондів є дискримінаційною і порушує конституційні права на забезпечення доступу до історії, знань, правди, національного відродження, а отже формування національної свідомості українців [2].

Книга у нашій свідомості – це, перш за все, хранитель знань, що передає духовні традиції, культуру та мистецтво від покоління до покоління, що поєднує людей різних часів та народів за допомогою слова. Книга має унікальну здатність – лікувати людські душі та тіла. У всі часи люди помічали позитивний вплив книги на здоров'я та настрої людини. Про це вже зазначалося у попередніх публікаціях [5].

Сутність читання, як основного процесу сприйняття, розуміння (і переробки інформації, що міститься в письмовому тексті та як одного із основних видів мовленнєвої діяльності людини, становить шлях від сприйняття друкованого тексту до розуміння його змісту та сенсу.

Слід зазначити, що читання займає одне з головних місць по використанню, доступності та важливості, тому що саме на основі навичок читання відбувається розвиток навичок говоріння та письма.

Щодо носіїв інформації, то, безперечно, найкраще читати паперові видання. Людське око інформацію, надруковану на папері сприймає краще, ніж ту, що зображена на моніторі комп'ютера. Швидкість читання паперового носія вища, а навантаження на очі мінімальне. Крім фізіологічних причин, існує безліч факторів, що вказують на користь читання друкованих видань.

Важливим фактором є те, що читання пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності. Перш за все читання пов'язано з письмом, тому що і читання, і письмо використовує одну графічну систему мови. Читання також пов'язано з аудіюванням, так як в основі того й іншого лежить перцептивно-розумова діяльність, пов'язана зі сприйняттям, аналізом і синтезом. Не слід також забувати,

що читання пов'язано і з говорінням, а читання вголос являє собою «контрольоване говоріння».

В умовах нових технологічних та соціальних викликів необхідність забезпечення громадян надійною в обігу інформацією потребує здійснення заходів по адаптації діяльності бібліотек до нових культурних реалій. І першочерговими в цьому плані є: розробка національного законодавства, утворення національних структур (в даному разі бібліотек), відповідальних за його реалізацію; оптимізація підготовки кадрів (в т.ч. наукових); інституалізація нових наукових напрямів досліджень та ін.

За часи незалежності в Україні закладено основи нової бібліотечної політики, пріоритетами якої є забезпечення прав людини на свободу слова та інформацію, гарантування вільного і рівноправного доступу до інформації. Це звичайно знайшло відображення у цілому пакеті документів, зокрема Законах України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995), «Про обов'язковий примірник документів» (1999), «Положенні про систему депозитарного зберігання бібліотечних фондів України» (1997), «Програмі збереження бібліотечних і архівних фондів на 2000-2005 рр.» (1999), «Інструкції про зберігання книжкових фондів державних бібліотек України» (1993) та ін. Ці документи являють собою принципово нове розуміння бібліотечних фондів України як об'єктів соціокультурної значимості, які, в умовах інформатизації потребує соціального та технологічного захисту.

Рівний доступ до інформації знань і культурного надбання визначено пріоритетом діяльності бібліотек і знайшло детальне обґрунтування як в «Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [7], так і в «Концепції якісних змін задля забезпечення сталого розвитку (до 2025 р.)» Української бібліотечної асоціації [6].

У цих документах чітко простежується розуміння бібліотеки як соціокультурного інституту, який є джерелом інновацій, що суттєво впливають на

економічні та соціальні процеси, важливим чинником сталого розвитку і національної безпеки країни, активної діяльності громадськості, а найголовніше - задоволення культурних потреб громадян в інформації.

Новітні підходи в методології бібліотекознавчих досліджень кінця ХХ - початку ХХІ ст., як зазначає О. Воскобойнікова-Гузєва, позначилися «цілою низкою оригінальних теоретичних досліджень, які суттєво оновлюють парадигму розвитку сучасної бібліотеки бібліотечно-інформаційної сфери в цілому» [3].

Ще в «Концепції розвитку бібліотечної справи на Україні до 2005 р.» при визначенні перспективних шляхів розвитку бібліотечної справи відразу після проголошення державного суверенітету відзначалось, що «збирання та збереження документів про Україну» можливе лише на основі державної бібліотечної політики, яка б урахувала політичні реалії та можливості науково-технічного прогресу, а «національне і духовне відродження народу вимагає кардинального оновлення бібліотечної справи в цілому» [4, с. 2]. Філософським підґрунтям оновлення бібліотечної діяльності мали стати «принципи демократизації, гуманізації, відродження духовності з урахуванням інтересів кожного читача та різних соціальних груп [4, с. 8].

Програмно-цільове формування ресурсів наукової бібліотеки в умовах глобальної трансформації суспільства та проникнення електронної комунікації в усі сфери життєдіяльності українського соціуму є головним завданням досліджуваної Інститутом бібліотекознавства НБУВ [1]. Наукова бібліотекознавча спільнота, інформаціологи очікують від дослідників новітню модель інформаційно-комунікаційної діяльності наукової бібліотеки, спрямованої на забезпечення основних напрямів розвитку інформаційного суспільства в Україні, вироблення кардинальних підходів до формування та збереження фондів бібліотек, забезпечення відкритості інтелектуальних свобод громадян і вільного доступу до інформаційних ресурсів.

Характерною особливістю бібліотекознавчої науки є розгляд актуальних проблем розвитку бібліотек в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів,

розповсюдження нових інформаційно-комунікаційних технологій, створення кардинально нових умов для інформаційного оновлення, доступності інформації (в тому числі свободи до неї як в інтересах особи так і інноваційного суспільного розвитку). За таких умов фонди бібліотек України розглядаються не лише як інформаційний ресурс, а й стратегічний ресурс держави з новою філософією життя, розвитку науки, техніки, освіти, культури, реалізації прав громадян на вільний доступ до інформації.

Проблема, що заявлена у статті, є вкрай актуальною і має широкий спектр аспектів, які потребують як наукового, законодавчого вирішення, так і реалізації практичних заходів, що пов'язані з актуалізацією фондів бібліотек України у вимірі національних пріоритетів. інтеграції ні документно-інформаційного потенціалу із світовим. Бібліотечно-інформаційна сфера нагально потребує залучення профільних державних інституцій, бібліотекознавців, науковців-інформаціологів, видавців, бібліотечної спільноти до створення організаційних, нормативно-правових та культурологічних умов для перетворення вітчизняної видавничої справи на культурну індустрію європейського зразка, формування в Україні єдиного книжкового ринку, забезпечення за допомогою вітчизняної книги вільного доступу громадян до всіх сфер сучасних знань. Це стане підґрунтям формування нової філософії документозабезпечення бібліотек в умовах цивілізаційних викликів, здійснення реально державної політики та її актуалізації у вимірі національних пріоритетів, пов'язаних з популяризацією української книги і читання в Україні.

Список використаних джерел

1. Василенко О. М. Інформаційно-комунікаційна діяльність наукової бібліотеки в контексті наукового дослідження / О. М. Василенко // Місце і роль бібліотек у формування національного інформаційного простору: матеріали Міжнар наук. конф., Київ, 21-23 жовт. 2014 р. / НАН України: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, рада директорів б-к та інформ. працівників-членів МААН. – К., 2014. – С. 9-12.
2. Випуск видавничої продукції в Україні в 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrbook.net/statistika/statistika 2015 | kv.htm](http://www.ukrbook.net/statistika/statistika%202015%20|kv.htm).
3. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Бібліотечно-інформаційна сфера України в контексті суспільних трансформацій кінця ХХ ст. - 10-х років ХХІ ст.: концепції стратегічного розвитку, динаміка змін, перспективи: автореф. дис. ... д-ра наук з соціальних комунікацій: 27.00.03 / Олена Вікторівна Воскобойнікова-Гузєва; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2014. – 36 с.

4. Концепція розвитку бібліотечної справи на Україні до 2005 р.: проєкт / М. І. Сенченко (голова наук. колективу) та ін.: М-во культури України; АН України. – К., 1992. – 16 с.
5. Моргун А. В. Бібліотерапія в аспекті історико-теоретичних та прикладних досліджень / А. В. Моргун // Міжнародний журнал «Освіта і наука». – 2022. – Вип.1(32). – С. 75–81.
6. Пашкова В. С. Інтелектуальна свобода та доступ до інформації в бібліотеках: зарубіжний досвід / В. С. Пашкова; Міжнародн. фонд «Відродження»; Укр. бібліотечна асоціація; Київськ. держ. ін-т культури. – К.: Афіна, 1996. – 48 с
7. Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України»: проєкт [Електронний ресурс] // Ліга. Закон: Головний правовий портал України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/NT1592.html.

References

1. Vasylenko, O. M. 2014. Informacijno-komunikacijna dijtal'nist'naukovoї biblioteki v konteksti naukovogo doslidzhennja [Information and communication activities of the scientific library in the context of scientific research]. In: *The place and role of libraries in the formation of the national information space: materials of the International Science. Conf. Kyiv.*
2. Vypusk vydavnychoyi produktsiyi v Ukrayini v 2015 r. [Release of publishing products in Ukraine in 2015]. Available at: <http://www.ukrbook.net/statistika/statistika 2015 | kv.htm>.
3. Voskoboynikova-Guzjeva, O. V. 2014. Bibliotechno-informacijna sfera Ukrai'ny v konteksti suspil'nyh transformacij kineja XX st. -10-h rokiv XXI st. [The library and information sphere of Ukraine in the context of social transformations at the end of the 20th century. - 10 years of the 21st century: concepts of strategic development, dynamics of changes, prospects]. Autoref. thesis Doctor of Sciences in Social Communications Kyiv.
4. Senchenko, M. I. head of science. team, 1992. Konceptija rozvytku bibliotechnoi' spravy na Ukrai'ni do 2005 r.: proekt [The concept of library business development in Ukraine until 2005: draft]. Kyiv.
5. Morhun, A. V. 2022. Biblioterapiya v aspekti istoryko-teoretychnykh ta prykladnykh doslidzhen' [Bibliotherapy in the aspect of historical-theoretical and applied research]. *International Journal "Education and Science"*, 1(32), 75-81.
6. Pashkova. V. S. 1996. *Intelektual'na svoboda ta dostup do informatsiyi v bibliotekakh: zarubizhnyy dosvid [Intellectual freedom and access to information in libraries: foreign experience]*. Kyiv: Afina.
7. Strategija rozvytku bibliotechnoi' spravy v Ukrai'ni do 2025 roku «Jakisni zminy bibliotek zadlja zabezpechennja stalogo rozvytku Ukrai 'ny»: proekt [Strategy for the development of librarianship in Ukraine until 2025 "Qualitative changes in libraries to ensure the sustainable development of Ukraine": project]. *League. Law: Main legal portal of Ukraine*. Available at: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/NT1592.html.

УДК 378:373.3.011.3-051(045)

ПРАКТИКУМ З ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ МІКРОНАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Моргун І. В.

PRACTICUM ON THE USE OF MICRO-LEARNING TECHNOLOGY IN INSTITUTIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

Morhun Iryna

У статті обговорюється вітчизняний та закордонний досвід впровадження у практику педагогічної діяльності технології мікронавчання на уроках, особливо під час дистанційного навчання, коли вчителі можуть економити час адже матеріал подається блоками. Пояснення нової теми може тривати лише 2–3 хвилини, а закріплення до 5 хвилин.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>